

Ääntenlaskun vaikeus

Duuman vaalien merkittävin tulos oli Yhtenäinen Venäjä -puolueen tappio ja vasemmisto-opposition voitto kaikesta vallanpitäjien manipulaatiosta ja ilmeisistä vaaliväärennöksistä huolimatta. Vaaleista on mahdollista tehdä myös muita tulkintoja. Toinen mahdollisuus on tulkita niitä opposition esittämien lukuisten väärinkäytösyttösten kautta, joita on dokumentoitu ja joita vastaan on protestoitu niin paljon, että ellei niitä tutkita ja valta käyttäytyy edelleenkin ikään kuin mitään ei olisi tapahtunut, jättävät syytökset pysyvän varjon valitun duuman legitiimiyden ylle.

Venäläisen vaalijärjestelmän mukaan äänestyspiirit jakaantuvat muutaman sadan äänestäjän alueisiin, joiden toiminnan puolueettomuutta on nykyoloissa täysin mahdotonta valvoa opposition ja muutamien satojen kansainvälisten vaalitarkkailijoiden voimin. Vaalivirkailijoina ei ole välttämättä ketään muita kuin virkansa valtapuolueelta saaneita henkilöitä, joiden oma tulevaisuus riippuu siitä, miten Yhtenäinen Venäjä menestyy. Tämä takaa sen, että väärinkäytöksiin ei aina tarvitse edes antaa suoranaisia ”Kremlin ohjeita”. Jokainen poliittiseen virkaan nimitetty, kuvernööreistä ja kaupunginjohtajista pikkuvirkamieheen ja -naiseen, ymmärtää, että huono vaalitulokset omalla alueella voi tuoda potkut.

Tosin kaikki puolueet, jopa valtapuolue, ovat nostaneet esiin syytökset vaaliväärennöksistä. Suorastaan parodian puolelle menee Tšetšenian vaalitulokset, jossa Ramzan Kadyrov johti Yhtenäisen Venäjän yli 99,48 % vaalivoittoon ja

äänestysaktiivisuuskin oli samoissa lukemissa. Toinen kuvaava esimerkki valtapuolueen harjoittamasta äänestäjien ohjailusta tulee armeijasta. Puolustusministeri Anatoli Serdjukov raportoi Kremlille Yhtenäisen Venäjän loistavasta kannatuksesta, joka oli parikymmentä prosenttia korkeampi kuin yleinen vaalitulokset.

Äskettäin myös Mihail Gorbatšov yhtyi opposition vaatimuksiin vaalien uudelleen järjestämisestä. Opposition 10.12. järjestämät mielenosoitukset kokosivat suurimmat joukot sitten Neuvostoliiton hajoamisen, mikä osoittaa ihmisten ärsytyskynnyksen ylittyneen ja jonkin psykologisen esteen poliittiselle osallistumiselle murtuneen. Silti on selvää, että puhumme ainakin vielä toistaiseksi melko pienistä mielenosoittajien määristä Venäjän koon huomioon ottaen. Vallanpitäjät ovat myös jatkaneet kovia otteita mielenosoittajia vastaan. Puhutaan vähintäänkin sadoista ja enimmillään yli tuhannesta pidätetystä. Hallituksen kaikenkattavaa kontrolloinnin pyrkimystä kuvaa se, että mielenosoitusten paikan ja ajankohdan luvanvaraisuuden lisäksi myös mielenosoitukseen osallistuvien enimmäismäärä säädellään hallinnollisilla päätöksillä. Kovin paljon tätä pidemmälle ohjailussa demokratiassa lienee vaikea päästä. Kansalaisoikeuksien haavoittuvuudesta kertoo myös se, että pidätettyjä voidaan pitää hallinnollisella päätöksellä vangittuna jopa 15 päivää.

Vallan varautumisesta mielenosoitusten tukahduttamiseen kertoi jotain se, että kaikkiin

suuriin kaupunkeihin tuotiin vaalien alla valmiustilassa olevia armeijan joukkoja ja poliisien määrää lisättiin huomattavasti. Moskovaan tuotiin noin 50 000 juuri palkankorotuksen saanutta sotilasta ja useita tuhansia poliiseja täydessä valmiudessa. Tämä johti siihen, että osa oppositiojohtajista kehotti ihmisiä olemaan osallistumatta mielenosoituksiin, koska he pelkäävät tilanteen kärjistyvän verenvuodatuksen. Näin ei kaikeksi onneksi tällä kertaa käynyt.

Kaikesta huolimatta on hyvä muistaa, että duuman ulkopuolelle jääneen opposition kannatus on ollut pieni myös kaikissa ennen vaaleja julkaistuissa eri mielipidetiedusteluissa, ja että duumaan läpi päässeiden puolueiden kannatus on ollut juuri sen suuntainen kuin mikä vaalitulokseksi tuli. Ilman puolueettoman tutkimuksen tekemistä on täysin mahdoton sanoa, kuinka paljon ilmeiset vaalirikkeet vääristivät tulosta. Kiihkeitä on se, että yleinen epäluottamus viranomaisten ja valtapuolueen toimintaa kohtaan on vain kasvanut.

Osa vaaleja kritisoivien argumentaatiosta vaatii myös täsmennystä. Usein viitattuihin vaalihuoneistojen ulkopuolella tehtyihin *exit polleihin* vetoaminen ei vielä suoraan osoita lopullista vaalitulosta, varsinkin kun useat niistä ovat opposition vahvoilta alueilta isoista kaupungeista ja niiden vastausprosentit ovat jääneet suhteellisen alhaisiksi. Sama ongelma tulee vastaan, kun vedotaan internet-äänestysten tuloksiin. Niihin osallistuvat ovat suhteellisen yksipuolisesti valikoitu joukko kaupunkilaisia ja pääasiassa nuoria. Joulukuun 8. päivä ilmestynyt verkkolehti Gazeta.ru uutisoi, että sen verkkoäänestykseen osallistui noin 12 000 ihmistä. Tässä äänestyksessä eniten ääniä saivat kommunistit, toiseksi eniten äänestettiin vanhan ja näissä vaaleissa poistetun vaihtoehdon ”kaikkia vastaan” puolesta, ja kolmanneksi eniten äänestettiin Jabloko-puoluetta. Yhtenäinen Venäjä sai ainoastaan runsaat 5 % äänistä. Tämä ja samankaltaiset isoista kaupungeista eri äänestyspaikoilta saadut äänestystulokset eivät silti tarkoita sitä, että koko Venäjä olisi äänestänyt niin kuin internetissä äänestettiin tai kuten pietarilaiset ja moskovalaiset

äänestivät. Toinen kysymys sitten on, miksi näin oli ja mikä osuus tulosten eroavaisuuksissa oli vaaliväärennöksillä.

Tulokset osoittavat, että Venäjä on jakautunut poliittisesti alueittain, suuriin kaupunkeihin ja muihin alueisiin. Tilanne muistuttaa tässä suhteessa hieman aikaa ennen vuotta 1917, jolloin *eserrien* (joiksi Oikeudenmukaista Venäjää myös kutsutaan) perustuslaillisten ja bolševikkien kannatus oli suurinta kaupungeissa ja suopeammin tsaarin valtaan suhtautuvien puolueiden kannatus taas perustui maaseudun tukeen. Ennen vuotta 1917 oppositio hajaantui kysymykseen siitä, pitääkö duuman vaaleihin ylipäättään osallistua vai pitäisikö niitä boikotoida siksi, että osallistuminen merkitsisi tsaarin vallan legitimoitua ja äänestäjien huijaamista uskomaan vaalien ja duuman merkitykseen. Myös näihin duuman vaaleihin oppositio lähti samoista asetelmista. Jyrkin osa sitä kehotti boikotoimaan vaaleja ja osa taas äänestämään mitä tahansa oppositio-puoluetta.

Ehkä näiden duuman vaalien merkittävin tulos oli loppujen lopuksi valtapuolueen rökäletappio ja oppositio-puolueiden menestys. Venäläiset käyttivät vaalit Yhtenäisen Venäjän vastaisen protestin ilmaisemiseen. Osa siitä on purkautunut myös kaduille. Se siivitti epäilemättä myös kommunistien ja Oikeudenmukaisen Venäjän vaalimenestystä. On silti vielä aivan toinen asia, seuraako tästä mitään presidentin vaaleissa. Yhtenäinen Venäjä on näillä näkymin duuman enemmistöpuolue, vaikka se menettikin lakien säätämiseen tarvittavan kahden kolmasosan enemmistön.

Helsingissä 11.12.2012

Markku Kangaspuuro